

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Augustini Barbosae ... Collectanea doctorum tam
veterum, quam recentiorum, in ius pontificium universum**

In Qvo Tertivs Et Qvartvs Decretalivm Libri continentur

Barbosa, Agostinho

Lugduni, 1669

De Conditionibus appositis in Desponsatione, & aliis Contractibus. Tit. V.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95279](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95279)

De Conditionibus apposis in Desponsatione, & aliis Contractibus.

TIT. V.

SUMMARIUM.

- 1 Doctores referuntur super hanc rubr. scribentes.
- 2 Condicio definitur ut sit eventus futurus, in quem dispositio suspenditur, vel melius ut sit qualitas dispositioni adiecta, aut inherens, quæ in dubium eventum futurum suspendat, seu dissolvat.
- 3 Conditiones in quinque species dividuntur, alia enim sunt possibiles, & honestæ, alia impossibiles, alia difficiles, alia contra substantiam, alia turpes, & singule declarantur.
- 4 Impossibilium conditionum tres sunt species, alia impossibiles, alia difficiles, alia turpes, & declarantur singula species.
- 5 Impossibiles conditiones, quas possibiles partes credebant, quam vim habeant, ostenditur.
- 6 Conditiones naturæ impossibiles, & difficiles, quam vim habeant, ostenditur.

UPER hanc rubr. scripserunt Zabarel. Ioan. Andr. Butr. Anchar. Panorm. Præpos. Marian. Socin. Alex. de Nevo, Cened. collect. 8. Durand. in breuiario aureo iuris Canon. & in speculo iuris Pontif. sub hoc tit. lib. 4. Stephan. Ranchin. in continuatione tit. Decretal. Ioan. de Londris in breuiario sanctorum Canon. Petr. de Ranenna in compendio iuris Canon. Martin. Mehnart. in epitome Decret. Dan. Venat. in analysi methodica iuris Pontif. Goffred. & Hostien. in summa huius tit. Alex. Cassan. & Anastas. German. in paratilis ad quinque libros Decret. Lancel. Carthag. in exposit. tit. iuris Canon. Zypæ. in analytica postremi iuris Ecclesiæ. enarrat. pag. 352. nouissimè Ioan. Honor. lib. 4. summ. in Decretal. omnes sub hoc tit.

- 2 Conditionibus. Condicio definitur ut sit eventus futurus in quem dispositio suspenditur, secundum Bart. communiter receptum in l. 1. n. 1. ff. de condit. & demonstr. sequitur Socin. in rubr. ff. eod. tit. Doct. in l. cum ad præsens. ff. si certum petatur. Alii verò definit Alciat. in l. debitori. n. 2. ff. de pactis, secundum verbi etymologiam, ut sit qualitas, quæ res condi, id est, fieri actum est; atque ideo pactum, modum, tenorem, & conditiones de præfenti, seu præterito esse veras conditiones contendit ipse in d. l. cum ad præsens. Sed nec Alciat. audiendus est, quia grammaticè agit: in iure enim condicio non est quævis qualitas, sed illa quæ in eventum futurum rem confert: nec etiam exacta est Bart. definitio, primò quia comprehendit diem certum, in quem saltem quoad effectum suspenditur dispositio l. cedere diem. ff. de verb. signif. Insuper conditiones necessarias, quas Iuriconsulti negant esse proprias conditiones in l. illa, s. ult. ff. de verb. oblig. l. si pupillus. s. qui sub conditione. ff. de nouat. facit idem Bart. ubi supr. Rip. in l. hæc verba. n. 1. ff. de legat. 1. Coss. in cap. si pater, p. 3. verb. verbis, num. 2. Et postremò Bart. definitio non comprehendit conditiones resolutivas, quæ propriè conditiones sunt, iuxta text. in l. 1. ff. de in diem adiect. licet Bald. in rubr. C. de institut. existimet illam tantum esse propriè conditionem, quæ à principio impedit ori-

ginem actus. Quamobrem ex sententia Card. in cap. verum. n. 7. infr. hoc tit. quem sequitur Abb. in rubr. huius tit. Socin. ubi supr. ad fin. definienda est condicio, ut sit qualitas dispositioni adiecta, vel inherens, quæ in dubium eventum futurum suspendit, aut dissolvit: continet enim omnia necessaria requisita, scilicet conditiones resolutivas, & suspensivas, expressas, & tacitas, & quæ insunt à iure: insuper, & declarat conditionis substantiam in eo esse ut contineat eventum dubium, & futurum, certum vel præteritum, aut præsens excludat, iuxta l. itaque 39. ff. si certum per. recipit autem vltimum tripartitam diuisionem, ex l. in factis 59. ff. de condit. & demonstrat.

Omnes autem conditiones in quinque species diuiduntur, alia enim sunt possibiles, & honestæ, alia impossibiles, alia difficiles, quæ fermè impossibilibus comparantur, alia contra substantiam, alia turpes. Possibiles, & honestæ sunt illæ, quæ vel per calum, vel per potestatem impleri debent, vel per vtrumque possunt, & solent existerè, ut si naus ex Asia venerit, si nupleris Titio, si centum dederis, si pater voluerit, de his agit totus fere tit. ff. de condit. appof. & cap. super eo, cap. per tuas, hoc tit. Impossibiles verò sunt illæ, quæ per rerum naturam non possunt existerè, quamvis per divinam potentiam possint, ut si cælum tegeret, si montem transfunderet. Conditiones verò contra substantiam sunt illæ, quæ substantiam ipsius actus, aut expressè offendunt, aut opponuntur alicui rei, quæ in ipsa substantia essentialiter includitur, ut, contrahatorem si obligatus non maneo, instituo te heredem, ut succedere non possis, quarum exempla habentur in l. si is, qui hæres. ff. de hered. instit. in l. sub hac ff. de altim. Conditiones difficiles sunt illæ, quæ cum per rerum naturam possint existerè, sunt tamen partim impossibiles, ut si montem aureum dederis, vel si pauper homo ad ingentem pecuniæ quantitatem obligetur. Conditiones verò turpes sunt, quæ cum per rerum naturam de facto possint existerè, & non opponantur substantiæ actus, per leges tamen diuinas, aut humanas sine culpa impleri non possunt, ut si hominem occideris, si furtum feceris, quæ aliquando solent impossibiles de iure appellari, ut in cap. ult. infr. hoc tit. Conditiones possibiles, & honestæ non improbantur, sed suspendunt quovisq; adimpleantur, vel aliter remittantur, iuxta text. in d. c. super eo, cum seq. quod in aliis etiam dispositionibus procedit. Conditiones impossibiles, vel turpes licet alios contractus viciant, ex l. sem. solam, ff. de actionib. ab vltimis tamen voluntatibus, & à Matrimonio reiciuntur, l. 3. l. non dubitamus. ff. de condit. & demonstr. cap. soler, cum seq. 32. q. 2. d. cap. ult. Conditiones contra substantiam omnes actus viciant, l. per seruum 14. s. v. ff. de usu, & habu. l. pacta commenta 71. ff. de contrahenda, l. 1. ff. de adim. leg. stipulatio 17. ff. de verb. oblig. d. cap. ult. in prin.

Quamvis Bart. & communiter Doct. in l. 1. ff. de condit. instit. soleant impossibilium conditionum quatuor species constitinere, scilicet naturæ, iure, perplexitate, & facto, verius tamen aliter distinguendum est, ut scilicet dicamus alias esse impossibiles, alias difficiles, alias turpes. Impossibiles sunt in duplixi differentia, alia enim sunt naturæ, & per se. seu absolute tales, de quibus in s. si impossibilis. Instit. de instit. stipul. quas Doctores nostri generaliter impossibiles appellant. Alia verò sunt impossibiles per suppositionem, quas Doctores vocant in spe, cum scilicet aliquo supposito sequitur aliquid impossibile, ut si nanis ex Asia venerit hoc anno, quæ vel ab Indis profecta non est, vel medio facta itinere, si Titius viuit, qui mortuus iam erat, de quibus in l. multa 6. s. si seruus, in fin. de condit. & demonstr. l. si Mania 45. ff. de hered. instit.

De Conditionibus apposis, &c. Tit. V. 513

insit. Conditiones verò difficiles sunt illæ, quæ cum impleri possunt per rerum naturam, nec aliquo supposito sunt impossibiles, non possunt ab eo præstari, cui iniunguntur per se, vel per alios, ita ut penè impossibiles videantur illis, quas Doctores impossibiles de facto dicunt, & de his agit text. in l. cum heres 4. §. i. ff. de statulib. l. Aretiusa 15. ad fin. ff. de statu homin. Turpes tandem conditiones illæ sunt, quæ cum facto præstari possint, & substantiæ non repugnent, diuinis tamen, aut humanis legibus, aut bonis moribus improbantur, ut si furum feceris, si occideris, &c. de quibus in l. conditiones 9. & 12. & in l. filius 15. ff. de condit. insit. & in l. non dubitamus 9. ff. de condit. & demonstr. Item has autem conditiones illud obseruandum est discrimen quoddam impossibilis conditio, quæ vel à natura, vel absolute talis est tam ab vltimis voluntatibus, quam à Matrimonio reiecit sine controuersia ex coniectura voluntate disponentium, l. 3. ff. de condit. & demonstr. §. impossibilis, Insit. de hered. insit. d. cap. ult. quæ autem per suppositionem fuerit impossibilis, pariter vitiat si disponentis impossibilitatis conscius eam adiecit, ut in d. multa, & in d. si Mania, aperte probatur, quoddam si possibilem crederet ob manifestum defectum voluntatis, dispositio non vitabitur, ut probat l. seruo manumisso, ff. de condit. indeb. iuxta communem interpretationem Doctorum ibid. quod ipsum docet Bart. in d. l. n. 5. ff. de condit. insit. Imol. ibid. n. 11. quam tamen communem sententiam post alios impugnatur Cost. lib. 2. select. c. 1. cuius noua interpretatio manifestam vim inferit verbis illius text. atque ideo cum ratio ostendat immerito reici conditionem quam disponentis probabiliter crederet possibilem, cum eo animo apposita videatur ut impleri debeat, nec aliter videatur iudicandum de voluntate partium, si in conditione verè possibili ac de impossibili quam possibilem crederet, text. verò in d. l. ab omnibus 107. §. in testamento, ff. de legat. 1. qui in contrarium adduci solet, cum agat de patrimonio, & facto testatoris; rectè cum Bart. & communis ubi supra intelligi potest. ubi ignorantia nulla fuerit, vel aliter cum Iaf. in d. l. seruo, & Aretin. in l. impossibilis, ff. de verb. oblig.

Ego verò circa has impossibiles conditiones, quas posibles partes credebant, distinguendum puto, ut si talis sit conditio, quam testator, vel qui Matrimonium contraxit, intelligeret non posse adimpleri, aliter disposuisset, tunc vltima voluntas, & Matrimonium non valeant propter manifestum voluntatis defectum, ut si quis nauem suam mercibus onustam expectans mille alicui reliquisset sub conditione, si nauis sua ex Asia veniret, vel Titium heredem institueret si haberet foratorem, aut conlobrinam quam maximè diligebat, vel Matrimonium contraxisset cum aliqua sub conditione, si pater aut patruus, à quo honorem expectabat & dotem, viveret, vel si bona, quæ mulier alibi possidebat, extarent: in his casibus si tempore personæ non vivebant, vel res non extabant, itavt impossibilis reddita fuisset conditio, idque disponentis ignorabat, proculdubio vitatur dispositio, quia coniectura voluntatis aperte cessat, & sic Bart. l. ententia & communis procedit, & interpretandus est text. in d. l. seruo, quoniam conditio libertatis ex eo testamento consequenda vtilitatem maximam testatoris continebat, fin autem inanis esset conditionis euentus, nihilque vtilitatis, aut voluntatis disponenti afferre posset, ignorantia impossibilitatis non vitabit actum Matrimonij, aut vltimæ voluntatis, quia tunc nihilominus is, qui talem conditionem adiecit, etiam si sciret impleri non posse, sic disposuisset quia non creditur inani conditionis euentu commotus id fecisse, & sic procedit contraria sententia, quæ res boni iudicis arbitrio relinquitur, qui

considerata personarum qualitate, materia subiecta & aliis circumstantiis rectè perpensis vel ignorantiam impossibilitatis vitare actum vel esse negligendam pronuntiabit.

Circa conditiones verò natura impossibiles inter ignorantes, & scientes non est distinguendum, tum quia in ipsi iusta ignorantia non datur, tum etiam, quia istarum euentus inanis est. Porro difficilis conditio, neque ab vltimis voluntatibus, nec à Matrimonio reiecitur, quia & cessat voluntatis coniectura, & illa dubia ac difficilis iuris interpretatio in vltimis voluntatibus & Matrimonio facta, cum de impossibilibus conditionibus tantum agat, non est ad difficiles trahenda, in quibus & ratio, & verba deficiunt, quod bene docet recepta in d. §. impossibilis, communis in d. l. 1. ff. de condit. insit. Costa select. lib. 1. cap. 8. n. 14. Menoch. de arbit. lib. 2. casu 89. n. 8. Molin. de primog. lib. 2. c. 13. n. 8. Vnde in his difficilibus constituendum est, quoddam si ita sint difficiles ut considerata qualitate personæ, cui iniunguntur, æquè pateat manifestè non posse per eum aliquo modo præstari etiam ex amicorum auxilio, dispositio ab initio non valeat, iuxta text. sic intelligendum in l. cum heres, §. 1. ff. de statulib. Sin autem difficultas talis est, quam persona, cui iniungitur per amicos, per fidem, atque æstimationem suam possit adimplere, tunc non valebit à principio dispositio, & expectabitur futuris euentus, ut si adimpleatur actus, valeat, si verò deficiat conditio, non valeat, iuxta text. in l. Aretiusa, ff. de statu hom. & in l. Stichum 39. §. si Stichus, ff. de statulib. Condicio verò impossibilis de iure, quæ propriè turpis appellari debet, indistinctè reiecitur in vltimis voluntatibus in penam adicientis, in Matrimonio verò ex præsumpta voluntate, quæ omnia si non ex verbis, ex mente Doctorum colligi possunt, & Iuriconsultorum auctoritate manifesta sunt.

S V M M A R I V M.

1. Conditionis turpis defectus in contractu Matrimonij apposite non vitat Matrimonium, sed vitatur.
2. Declaratur text. in præfenti.

C A P. Quicumque. I. Ex Concil. Afric.

Conditionis nomine non debet frangi Matrimonium, sed reiecta conditione desponsatio irretractabiliter teneatur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Host. Butr. Anchât. Panorm. Præpos. Marian. Socin. Alex. de Neuo, Canif. Cujac. Viuian. in rationali lib. 4. iuris Pontif. pag. 62. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 574. remissuè Ximen. in concord. p. 1. refertur ab Ant. August. collect. 1. Decret. lib. 4. tit. 5. c. 1. & est post Concil. Lateran. sub Alex. III. p. 6. c. 5.

Hunc text. intelligit si à principio resolutione, vel post contractum suspensio conditiones ponantur. Nauar. in man. c. 22. n. 62. vers. tertium. Deinde intelligendus est quando coitus intercessit ante conditionis defectum ex quo à conditione recessum est per ipsam copulam, & Matrimonium valet explosa conditione, quia verba huius text. ibi, eam relinquere, volueris, præmittunt cohabitationem, & carnalem copulam, ita Couar. de sponsal. p. 2. c. 3. §. 1. n. 13.

S V M M A

SUMMARIVM.

1. Servus manumissus ea conditione ut fiat Monachus, & Monasterio serviat, alias in servitutem redeat, manumittentis voluntatem cogitur observare, & hoc acceptato Monachus factus sit.
2. Declaratur text. in presenti, & n. 3.

CAP. Cùm sit. II. Gregor.

1. **M**anumittens servum ea conditione ut fiat Monachus in tali Monasterio, alias redeat in servitutem, debet servari conditio, & voluntas manumittentis. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zab. Ioan. Andr. Host. Butr. Anchar. Panorm. Prapof. Mar. Socin. Alex. de Nemo. Viu in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag. 43. Alagona in compend. iur. Canon. pag. 574. remissive Ximen. in concord. p. 1. desumitur ex D. Greg. lib. 7. epist. 36. in dict. 2. registri, & refertur ab Ant. Ang. collect. 1. Decret. lib. 4. tit. 5. c. 2.

2. Difficilis est hic text. dum dicit duo mancipia fuisse manumissa sub conditione ut Monachi fierent, cui quidem conditioni cum alterum parere nolisset, respondet Pontifex cogendum esse, ut sic manumittentis voluntas impleatur; & ex eo confurgit difficultas, quia illa conditio circa spiritualia versabatur, nempe circa Religionis ingressum, unde videbatur non esse admittendam. Reiecto intellectu glossæ, Antonij, Abb. & aliorum probabilior est ille, quod scilicet in specie huius text. conditio, seu modus de ingrediendo Religionem adiectus libertati ideo non improbetur, quia pro substantia non requiritur partis acceptionem, quod autem is modus non requirat partis acceptionem ex eo patet, nam adiectus fuit manumissioni proprii servi, ac proinde sicut libertas data proprio servo statim suum habet effectum antequam à parte acceptetur, l. 2. C. de manumiss. vindicta, ita idem de modo adiecto omnino dicendum erit, reg. accessorium. de reg. iur. in 6. Cùm igitur modus ille de ingrediendo Religionem absque partis acceptione suam habeat vim, recte, ut quantumcumque circa spiritualia versetur, improbari non debeat, quia quando modus, seu conditio pro sui substantia partis acceptionem non desiderat quantumcumque ad instar conventionis circa spiritualia adiciatur, regulariter admittitur, quia hi modi, seu conditiones nullo iure in spiritualibus improbantur, iuramen. de hoc agentia solum prohibent pactiones, seu conventiones text. in cap. ult. sup. de pactis, & de ratione conventionis est ut actus absque partis acceptione non subsistat, l. quancumque gerimus r. c. ff. de action. & oblig. innata l. 1. §. conventiones, ff. de pactis, vide Soar. de Relig. tom. 1. tract. 3. lib. 4. de simonia, c. 16. n. 13.

3. Vel forsitan melius verus huius text. sensus duobus propositis principiis constabit. Prius sit nullam simoniam, vel eius speciem dari posse, nisi ubi onerosus contractus celebratur, vel non gratuita spiritualium datio, aut receptio sit, saltem secundum figuram conventionis, gratiosa autem, & liberalis donatio nullo iure potest improbari: patet hoc ex diffinitione simoniæ à nostris & Theologis tradita, dum aiunt esse studiosam voluntatem emendi, &c. & nomine emptionis omnem contractum onerosum intelligunt, ut colligitur ex omnibus auctoritatibus à Gratiano congestis r. q. 1. per totam, & apertius ex c. super eo, ad fin. de transact. quo loco gratis; & amicaliter componere in spiritualibus culpa non est. Posterius est donationem

libertatis, vel alterius rei sub modo, seu conditione facta, vel ob causam in duplici esse differentiam, aliquando enim modus, causa, & conditio in favorem donatoris, aut tertij adiciuntur, aliquando ipsius donatarii recipientis in utilitatem continent, prout contingit cum alicui pecunia datur, ut domum sibi ædificet, & prædium suum melius facit. Priori casu conditio, aut modus, vel causa efficiunt, ut donatio illa iam non sit propria & liberalis, sed magis onerosi contractus naturam accipiat, ut docet Paul. in l. 1. n. 2. ff. de donation. Roger. in l. Modestinus. n. 3. 2. ff. cod. Tiraq. qui alios refert, in l. si unquam. verbo donatione, n. 145. Posteriori casu conditio, modus, & causa non efficiunt quominus omnino gratuita, & liberalis donatio fiat, ut colligitur ex d. l. 1. & præcitati DD. verum affirmant. His suppositis dicendum est text. in presenti, & in cap. eo libentius, de servis non ordin. donationem libertatis sub modo spirituali sine vitio carere, quia ex omni parte erat liberalis, nam & libertas data, & Religionis, ordinive conditio solius recipientis favorem continebat principaliter, atque ideo merito Romani Pontifices rem quasi perpicuam statuerunt, quinimo dicendum non solum libertatem, sed pecuniam sub eo modo recte dari, idque quotidie fit dum virginibus legata, aut donationes fiunt sub conditione Religionis, & aliquibus bona relinquuntur si Clerici fiant, quod in terminis probat Bald. in auth. cui relicta, C. de indulta viduit. vel. & ibi Paul. & Tal. n. 4. Costa in l. cum tale, §. si arbitratu, l. i. n. 2. ff. de condit. & demonstr. quo pacto etiam intelligi heretico, & infideli recte dari, ut convertatur. Nec his obstat argumentum ex cap. quam pio 1. g. 2. respondetur enim in eo text. conditionem, vel pactum non gratuitum fuisse, quia is, qui temporalia dabat, sponsalia recipiebat, sic etiam factum est in c. tua nos, de simonia.

SUMMARIVM.

1. Intrans aliquam in uxorem accipere si centum sibi denuerit, illis non datis recipere non tenetur, nisi postea pure consenserit, vel eam cognoverit.
2. Conditio possibilis, & honesta de futuro suspendit contractum Matrimonij ut nullo modo valeat dum conditio non adimpletur.
3. Intellige si conditio adiciatur in ipso actu contrahendi Matrimonium, secus si ex intervallo.
4. Sponsa si promittat sponso aliquid in dotem, non tenetur sponsus cum ea contrahere, nisi id sibi daretur, quid vero si vir promittat uxori, vide ibi.
5. Sponsalia de futuro contracta cum conditione per culpam carnalem transeunt in Matrimonium recedente conditione; quid vero attento iure Concil. Trident. ostenditur.

CAP. De illis. III.

Alex. III.

Intrans dicendo, Ego te in uxorem accipiam si centum dederis, si non dederit centum non tenetur eam accipere nisi consensus de presenti, seu carnalis commixtio intercessisset. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zab. Ioan. Andr. Host. Anchar. Butr. Panorm. Prapof. Marian. Socin. Alex. de Nemo. Canif. Cujac. Viu in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag. 43. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 574. remissive Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Ant. Ang. collect. 1. Decret. lib. 4. tit. 5. c. 4. & est post Concil. Lateran. p. 6. c. 12.

De Conditionibus apposis, &c. Tit. V. 515

2 *Reus perituri non habebitur.* Notatur ad hoc, quod conditio possibilis, & honesta de futuro suspendit contractum Matrimonij, vt nullo modo valeat dum conditio non impletur, vide l. 3. tit. 4. partia 4. vbi Gregor. verbo *casu*, Conar. de sponsal. p. 2. c. 3. in initio, n. 2. Nauar. in man. c. 22. n. 61. Syluest. verbo *Matrimonium* a. n. 1. Candelab. aureum tit. de Matrim. p. 1. n. 53. Spino in spec. restam. gloss. 1. 5. princ. n. 63. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 1. comparat. 16. n. 5. Sanch. de Matrim. lib. 3. disp. 6. in princ. Intelligit si conditio adiciatur in ipso actu contrahendi Matrimonium, secus si ex interuallo, vt per Conar. d. cap. 3. §. 1. n. 8. Sanch. d. disp. 6. n. 3. Guier. de Matrim. c. 81. n. 3.

4 *Si tantum mihi donaueris.* Notatur ad hoc, quod si sponsa promittat aliquid in dotem sponso, non teneatur sponsus cum ea contrahere, nisi id sibi daretur, vt per Conar. de sponsal. p. 1. c. 4. n. 4. & p. 2. c. 3. §. 1. n. 2. Et ideo text. hic dum decidit iuratum promissionem mulieri factam de accipiendo eam in uxorem sub conditione si centum daret, valere, ex eo procedit, quia in hac promissione cessat cupiditinis presumptio, tum quia vir promittit feminæ Matrimonium si centum sibi dederit, intelligitur causa dotis, & in dubio non presumitur libidinis causa, sed honesta, ac proinde causam iustam subesse promittendi. Si verò vir promittat uxori, tunc presumitur libidinis causa, nisi vir sit ignobilior, aut senior, & ita uxori promittat in iuuentute, aut nobilitatis compensationem, & hoc casu procedit text. in l. si ita stipulatus fuero 97. §. si tibi nuptero, ff. de verb. oblig. necessarium intelligendus quoties promissio quantitas lucri gratia principaliter fit, ita Conar. d. c. 3. §. 3. n. 1. & 2. Palat. in repetit. c. per vestras, de donationibus inter virum & uxorem, notabili tertio, §. 1. n. 1. & 2. Franc. Molin. d. compar. 16. n. 101. & 102. Sanch. de Matrim. lib. 1. disp. 3. n. 4. vbi dicit non ob stare huic dispositioni prædicta text. verba, cum dotis gratia largitum non censetur donatum, sed ad onera Matrimonij sustinenda datur, ex l. pro oneribus, C. de iure dotum; quia respondet, verbum, *donaueris*, non vituperari hic in rigorosa significatione, sed pro eo quod est dare ex aliqua causa, vt constat, quia ea donatio deducta est in pactum, & conditionem Matrimonij contrahendi, ergo non fuit gratuita.

5 *An carnalis sit inter eos, &c.* Notatur ad hoc, quod sponsalia de futuro contracta cum conditione per copulam carnalem transeunt in Matrimonium recedente conditione, vt per Palat. in repet. rubr. §. 4. n. 1. Sanch. de Matrim. lib. 1. disp. 26. num. 8. Menoch. de presumpt. lib. 3. q. 1. n. 80. & 81. vbi etiam quod hæc presumptio est iuris, & de iure, & solum inducitur per copulam carnalem subsecutam, non autem per alios actus, puta per amplexus, oscula, & alia similia. D. Barbof. in rubr. ff. solut. matrim. p. 2. n. 108. vbi etiam dicit quod non erit idem si copula præcesserit Matrimonium. Hodie verò cum Matrimonia presumpta cessauerint per Concil. Trid. sess. 24. de reform. Matrim. c. 1. vt asserunt citati DD. per me in c. 30. n. 3. supra de sponsalib. huius text. dispositio iam non procedit, vt tenet Perez l. 1. gloss. 5. pag. 41. vers. 2. tit. 1. lib. 5. Ordinarum.

S V M M A R I V M.

- 1 Donatio modalis facta Ecclesie, vel pio loco, non potest reuocari, nisi expressè fuerit conuentum, & n. 2.
- 3 Modus fauore Ecclesie presumitur causa impulsua, vel finalis, prout ipsi Ecclesia magis utile fuerit.
- 4 Dominium rerum donatarum retro confertur in do-

nantem si in donatione appositum sit pactum quod donatarius teneatur alere donatorem, & ille deficit in eo.

- 5 Legis duplex prohibitio magis operatur, quam simplex.
- 7 Delictum solius Prelati Ecclesie non nocet.
- 8 Iuramentum quando factum est in fauorem rerij cum aliqua conditione, nisi ea adimpleatur, iurans ad iuramentum seruandum non obligatur.
- 9 Donans in donatione facta Ecclesie potest eam legem apponere vt non liceat Ecclesie alienare, & si contra factum fuerit, possit eadem res ab eo reuocari.
- 10 Alienandi prohibitio hominis vbi concurrebat cum prohibitione legis impedit dominij translationem.
- 11 Donata Ecclesie cum conditione ne alienentur, an possint in casu alijs promisso abalienari, ostenditur.

C A P. Verum. IV.

DOnans Ecclesie aliquid, v. g. prædium cum conditione vt quid faciat, vel donet simpliciter, si Ecclesia non facit, vel donat, non potest donator reuocare domum, nisi adiectum sit in donatione, quod si pactum, vel modus non seruetur, possit reuocari. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabari. Ioan. Andr. Host. Butr. Anchor. Panorm. Præpos. Marian. Socin. Alex. de Neno, Canif. Cujac. Viu. in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag. 41. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 574. remissuè Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Ant. August. collect. 1. Decret. lib. 4. tit. 5. c. 3. & est post Concil. Lateran. p. 29. c. 3.

Probat hic text. donationem modalem factam Ecclesie, vel loco pio, non posse reuocari, nisi expressè fuerit conuentum, vt per Socin. reg. 8. 2. princ. leg. 60. Joseph. Ludou. Perus. decis. 93. n. 43. Nam fauore Ecclesie semper modus presumitur causa impulsua, vt per Rip. in l. fin. C. de reuoc. donat. q. 52. n. 173. Conar. lib. 1. variat. c. 14. n. 6. Surd. de aliment. tit. 1. q. 48. num. 70. Et etiam fauore pie causæ presumitur causa finalis si sit fauor, & commodum ipsius pie causæ vt talis presumatur, si verò e contra id tenderet ad odium, & incommodum ipsius pie causæ, tunc contra presumetur non esse finalem, vt per Tirac. in tract. Cessante causa, limit. 1. 58. vnde ex contractu innominato facto cum Ecclesia non potest agi contra eam conditionem ob causam, sed solum præscriptis verbis ad implementum contractus, Duen. reg. 110. limit. 3.

Notatur text. hic ad hoc quod si in donatione appositum sit pactum, quod donatarius teneatur alere donatorem, & ille deficit in obseruatione pacti, retro transfertur dominium rerum donatarum in donatorem, & ei datur vtilis rei vindicatio speciali alimentorum fauore, vt per Rip. in l. fin. q. 38. num. 129. C. de reuoc. donat. Conar. lib. 1. var. c. 14. n. 4. Laram in l. si quis à liberis, §. verum, n. 20. ff. de liber. agnosc. Surd. de aliment. tit. 8. princ. 61. n. 8.

Notatur etiam ad hoc quod duplex prohibitio, legis scilicet, & hominis plus operatur, quam simplex, vt per Farinac. in praxi crimin. p. 1. q. 25. n. 37. Menoch. conf. 95. n. 124. Surd. decis. 254. n. 35.

Notatur etiam ad hoc, quod potest quis facere donationem bonorum Monasterio iam dotato atque fundato sub conditione resolutiua, quod obseruarentur conditiones, vel res donate restituerentur, vt per Præpos. hic num. 6. col. 4. in med. vers. quintus est intellectus, Abb. in cap. cum dilecti, per illum text. num. 3. vers. nota tertio, & ibid. Imol. num. 4. vers. item potest notare.

de donat. qui text. loquitur in puncto de conditionibus appositis in secunda donatione facta Ecclesie, quas supponit iustitiam tanquam posteriori donatione inferas, Felin. in cap. cum venerabilis, n. 29. vers. nota tertio, de except. Lambertin. de iureparon. part. 1. lib. 1. quest. 9. art. 4. num. 3. vers. tertio vero casu, Rip. in l. fin. quest. 38. n. 132. C. de renovand. don. & fuit dictum in Lucana bonorum 5. Decembris 1603. coram bonæ mem. Cardin. Pamphilio, & in Toletana iurisperito natus 17. Novembris 1628. coram R. D. meo Coccino Decano.

6 Interposita conditione.] Id est, interposito modo ex gloss. & Doct. hic, nam text. præsupponit donatum Ecclesie acquiri, & postea onus esse implendum, quo casu censetur modus, & non conditio, quamvis conditio appelletur, l. cum tale 71. §. ff. de cond. & demonstrat. Nec novum est modum conditionem appellari, ut patet ex l. liberto 21. §. Lucius annis legatis, & l. Tuto centum 70. §. 1. & ibi notat Paul. n. 2. ff. de condit. & demonstrat. l. liberto 106. eod. tit. l. licet 12. ff. ut legatorum nomine censatur.

7 Quod ea cessante, &c.] Scilicet si id expressum fuerit ex mente omnium hic facit l. liberto 21. §. Lucius ff. de annis legatis; unde habet hic text. expressum de eo quod dubitat Socin. in l. quibus diebus, §. fin. n. 17. ff. de condit. & demonstrat. & inferas etiam in Ecclesia modum resoluente donationem esse observandum, ut etiam insinuat cap. cum dilecti, de donat. aded quod si ponatur pactum, ut modo non observato, donator propria auctoritate rem recuperet, id pactum observandum sit, argum. l. 4. de pignoriis, quod ira contra Innoc. in cap. verum, in foro compet. resoluunt esse receptum Tiraquel. de retractu convent. ad fin. tit. n. 14. Tinel. in l. 1. C. de bonis mater. p. 3. n. 54. vers. inferatur 21. Intellige autem hunc text. quando Prælati cum capitulo modum non implerunt, ut enim delictum solius Prælati Ecclesie nocere non debet, iuxta, reg. delictum, de reg. iur. in 6. cum enim ex donatione facta sub modo statim ius quaratur, iuxta tradita per Bart. in l. quibus diebus, §. fin. n. 1. ff. de condit. & demonstrat. in hoc iure iam quæsitio Prælati Ecclesie non potuit præiudicare, ut eleganter considerat Panorm. in cap. brevis, n. 7. sup. de iureiur. & in specie ita explicant Cardin. hic n. 6. & Socin. in d. l. quibus diebus, §. fin. n. 17. quibus tamen addere debes id procedere quando Ecclesia conventum habet, alias enim solus Prælati potest Ecclesie præiudicare, iuxta traditionem gloss. cap. potuit, supra de locato, & ita Felin. in cap. verum, n. 9. de foro compet.

8 Debeat renovari.] Notatur ad hoc, quod quando instrumentum factum est in favorem tertij cum aliqua conditione, nisi illa adimpleatur iurans ad instrumentum servandum non obligatur, ut per Sayr. in claus. Regia, lib. 5. c. 8. n. 5.

9 In gloss. Debeat renovari. Notatur ad hoc, quod in donatione facta Ecclesie ea lex apponi potest à donante, ut non liceat Ecclesie alienare, & si contra factum fuerit, possit eadem res à donante renovari, & ita etiam ut ne ob redemptionem quidem captivorum, aut aliam necessariam causam ea res possit alienari, ut per Tiraquel. de retractu. convent. ad fin. tit. num. 15.

10 Notatur ad hoc, quod prohibitio alienandi hominis, ubi concurret cum prohibitione legis, impedit dominij translationem, nec potest fieri alienatio in casibus alias iure communi permixtis, ut per Surd. decis. 254. n. 35.

11 In ead. gloss. libi, Alij dicunt, &c. Vult glossa veriorum esse eorum sententiam, qui constituunt rem Ecclesie donatam cum conditione ne alienetur, non

posse etiam in casu alijs permissio alienari, quantumcumque necessitas vigens, ac subinde evidens utilitas occurrat, & frequentius recepitur ex Alex. in l. filiusfam. §. diui, n. 1. ff. de legatis 1. pro qua maxime viget text. in auth. de alienat. & emphyr. §. sanctissimas, & ibi gloss. notabilis collat. 9. viget etiam text. per locum à speciali in l. legatum, ff. de administr. rerum ad civ. facit etiam, quia verba testatoris in relicto facto Ecclesie cum prohibitione de non alienando aliquid debent operari, iuxta l. si quando 109. ff. de legatis 1.

Verum contrariam sententiam, scilicet quod saltem in subsidium, hoc est, si non sint alie res, quas alienando possit satisfieri necessitati Ecclesie, tunc poterit res relicta Ecclesie cum prohibitione de non alienando, alienari, observat post alios Ruin. d. §. diui, col. 4. dicit receptam Capol. in l. 2. n. 18. & seg. C. de usufruct. trans. quam sequuti sunt antiquiores, ut refert gloss. in Clem. 1. de rebus Ecclesie, & recentiores, quos congruit Redoan. de rebus Ecclesie non alien. q. 19. n. 1. cum segg. Ex quibus saltem illud colligitur, magis scilicet adstringere alienationis prohibitionem inductam ab homine, quam inductam à lege.

Ego tamen in hac controuersia dicendum puto, quod siue prohibitio alienationis fiat à lege, siue ab homine, in dubio legitimus administrator subsistente evidenti utilitate rem potest alienare, observat in specie Arretin. consil. 25. n. 5. Claud. d. §. diui, col. 3. Bald. in auth. res quas n. 23. C. communia de leg. Redoan. ubi sup. etenim cum alienatio in hac specie prohibita non censetur, sed potius ex mente prohibentis permittitur, neque defectus intentionis possit considerari, ratione cuius speciale mandatum requiritur, iuxta text. in l. procurator, ff. de procurat. l. transactionis, C. de transact. gloss. recepta verbo mandato, in cap. qui ad agendam, de procurat. lib. 6. recte fit, ut si alias rite celebretur, hoc est, observatis solemnitatibus iure requisitis, valida sit, iuvat reg. c. pervenit in 2. de iureiur. & in c. scriptura de voto. Imple reg. gloss. recepta in l. tale pactum, §. fin. ff. de pactis, scilicet, id quod disponens verisimiliter disponeret, de eo cogitasset, debet pro disposito haberi, quam in id expendit Molin. de primis, lib. 4. cap. 4. n. 6. Nec obstat reg. text. in d. §. sanctissimas, respondetur enim in primis text. illum agere de alienatione necessaria ex causa pietatis, redemptionis scilicet captivorum, quæ necessitas non dicitur provenire ex pacto, seu debito prohibentis, qualis requiritur ut alienatio permittatur, iuxta text. in d. §. diui, & in l. cum fidei, ff. de fideicom. lib. 1. observat post alios Alexand. ubi sup. prosequitur longo discursu Molin. d. lib. 4. c. 6. n. 1. Vel aliter dici posset prohibitionem alienationis inductam à testatore concurrente cum prohibitione legis illud operari ne extantibus alijs bonis ex quibus Ecclesie indigentia succurri possit, alienatio fiat, iuxta receptam sententiam, de qua per Ruin. ubi sup. Nec etiam obstat reg. text. in l. 1. innota l. legata, ff. de administr. rerum ad civ. & Clem. quia contingit de relig. domib. facimur namque bona destinata in aliquos usus, in alios converti non posse, nisi ex Summi Pont. aut secularis Principis licentia iuxta illa iura, non tamen inde sequitur, ut alienari non possint, ut alia utiliora subrogentur in eisdem usus, siquidem alienatio eo casu non fit contra voluntatem disponentis, sed potius ex tacita eiusdem mente, iuxta prædicta.

S V M M A R I V M.

- 1 *Matrimonium contrahens sub conditione non improbat a non compellitur illud consummare ante conditionis eventum.*
- 2 *Conditiones apposite Matrimonio, faciles scilicet, & contingentes, illud suspendunt.*
- 3 *Matrimonium nec diem, nec conditionem recipit.*
- 4 *Matrimonium sub conditione contractum ea pendente dirimitur per secundum pure contractum.*
- 5 *Conditio illa, si parentibus placuerit, ut honesta potest adici in contractu Matrimonij.*
- 6 *Matrimonium contractum sub ea conditione si pater consenserit, regulatur ex primo illius consensu, aut dissensu.*
- 7 *Matrimonium contractum sub conditione honesta non efficitur Matrimonium adveniente conditione, sed tantum sponsalia, nisi novus consensus accedat.*
- 8 *Matrimonium contractum inter inhabiles sub illa conditione, si Papa dispensaverit, non efficitur validum adveniente conditione absque novo consensu, nisi dispensatum fuerit in radice.*
- 9 *Papa potest dispensare in radice Matrimonij etiam post mortem alterius ex coniugibus si dispensatio per parentes in vita petita fuerat.*
- 10 *Matrimonium inter consanguineos nulliter contractum censetur a Papa dispensatum in radice, quando ipse Papa declarat legitimos filios natos ante dispensationem, & postea nascituros, & tunc operatur etiam in praedictum tertij ad successione vocati.*
- 11 *Promittens contrahere Matrimonium sub illa conditione, si Papa dispensaverit, potest pœnitere etiam post obtentam dispensationem, non tamen in radice.*
- 12 *Contra si sit mentio faciendi in dispensatione obtinenda pro consanguineis, vel affinis?*
- 13 *Conditio honesta quamvis suspendat tam sponsalia quam Matrimonium usque ad conditionis eventum, non potest alter antequam conditio deficiat recedere.*

C A P. Super eo. V. Urban. III.

- 1 *Matrimonium contrahens sub conditione non improbat ab Ecclesia, ut contrahat eum si meus pater voluerit, non est cogendus ad contrahendum Matrimonium, nisi accedat voluntas patris, quia consensus positus in alieno arbitrio non dicitur liber, nec potest dici consensus de presenti. Colligitur ex Ordinari. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Host. Butr. Anshelm. Panorm. Præpos. Mar. Socin. Alex. de Nevo. Canis. Cujac. Vin. in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag. 45. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 575. remissive Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Ant. August. collect. 1. Decret. lib. 4. tit. 5. c. 4. & est post Concil. Lateran. sub Alex. III. p. 6. c. 21.*
- 2 *Collige ex text. conditiones appositae Matrimonio, faciles scilicet, & contingentes, veluti, si mihi centum dederis in dotem, aut si pater meus voluerit, illud suspendere, ut nihil actum censetur dum conditio pendet: ita Couar. de sponsalib. p. 2. cap. 3. num. 2. in fin. Sylvest. in summ. verbo Matrimonium 3. n. 1. ad finem. Mozz. de contractib. tit. de Matrim. §. divisio Matrimonij, n. 10. vers. quadam verò. Nauar. in man. c. 22. n. 72. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 1. comp. 26. n. 91. Sanch. de Marr. lib. 5. disp. 6. à princ. Nec obstat quod Matrimonium, nec diem nec conditionem recipit, Cou. de sponsal. p. 3. Barbos. Collect. Tom. I.*

c. 3. in princ. n. 3. Soc. in 4. diff. 29. q. 2. art. 1. col. 4. Cotta in memorab. verbo Matrimonium, pag. 568. quia respondetur conditiones illas non adici Matrimonio, nec illud suspendere, sed magis adici consensui futuro, cum non sit Matrimonium, sed causa illius, ex D. Th. ad 3. p. q. 4. §. c. 1. ad secundum, & probat l. nuptias, ff. hoc tit. non est actus legitimus, & consequenter inspicendi potest, non obstante reg. actus legitimi, 77. ff. de reg. iur. de qua latè Molin. d. comp. 26. a. n. 11. vnde Matrimonium ipsum conditionem non recipere, bene tamen eius consensum, resoluit Sanch. de Matrim. lib. 6. disp. 1. n. 5.

Quæ quidem principalis text. conclusio addo vera est, ut si interim hac conditione pendente, scilicet, si mihi centum dederis in dotem, vel patri meo placuerit, qui sub dicta conditione contraxit, cum alia contrahat, valet Matrimonium secundò contractum, quamvis postea conditio sequatur, dum Matrimonium hoc fuerit pure contractum, censetur enim à priori nondum perfecto recessum, ita Nauar. d. cap. 22. n. 64. Franc. Molin. d. comp. 16. n. 92. vbi n. 93. resoluit Matrimonium cum alia contractum sub conditione valere, non obstante conditione in priori contractu apposita dum hæc posterior prius purificetur, & n. 92. tenet quod Matrimonium secundo loco contractum, & sub conditione sicut primum, stante dubio quæ conditio prius fuerat purificata, neutrum valet Matrimonium.

Ad conditionem ipsam, &c.] Notatur ad hoc, quod conditio illa, si parentibus placuerit, ut honesta potest in contractu Matrimonij adici; ita Menoch. conf. 69. n. 42.

Nisi voluntas patris, &c.] Aduerte quod si contractum est Matrimonium ea conditione, si pater consenserit, & primum pater dissenserit, postea verò mutata voluntate consenserit, non propterea erit contractum Matrimonium, quia intelligitur de primo consensu, aut dissensu, ut per Tirac. in l. bones, §. hoc sermone, in reg. n. 132. & resoluit Sanch. d. lib. 5. disp. 7. n. 9.

Cum huiusmodi consensus non sit de presenti, &c.] Notatur ad hoc, quod quando uterque contrahens est habilis, & contrahit per verba de presenti, sub conditione honesta, ut si pater voluerit, vel dotem dederis, non efficitur Matrimonium adveniente conditione, sed tantum sponsalia, nisi novus consensus accedat, cum text. in presenti dicat aperte consensum interposita conditione, si pater consensum præstiterit, non esse de presenti habendum, quamvis de presenti exprimitur, ita Angl. in florib. p. 5. de Matrim. q. 2. de consensu conditionato, art. vnic. c. 1. diff. 2. Viuald. in candel. aureo, p. 1. de Matrim. n. 54. Nauar. sibi contrarius conf. 14. n. 7. sub tit. de sponsal. in nouis, & conf. 1. sub hoc tit. in vtraque edit. Con. de sponsal. p. 2. c. 3. in initio, n. 5. Petr. de Ledesma de Matrim. p. 47. art. 5. dub. 7. princ. concl. 12. Matien. in rubr. tit. 1. gloss. 1. n. 63. lib. 5. nona recop. Gut. lib. 1. canon. c. 22. n. 21. Henric. in summ. lib. 1. c. 12. n. 3. Paul. Comitol. respons. casuum cons. lib. 1. q. 113. num. 6. Quamvis contrarium imò adveniente conditione statim absque nouo consensu effici Matrimonium teneant scribentes omnes in presenti, & in cap. de illis 3. supr. hoc tit. Nauar. in man. c. 22. n. 63. in princ. & n. 64. in fin. & conf. 1. sub hoc tit. Fr. Emman. in sum. tom. 1. c. 219. concl. 18. n. 19. & alij, quos refert, & sequitur Sanch. d. lib. 5. disp. 8. n. 5. vers. tandem; hoc colligentes ex hoc text. arg. à contrario.

Vnde quando Matrimonium contrahitur inter personas inhabiles, sub illa conditione, si Papa dispensaverit, non efficitur validum absque nouo consensu adveniente dispensatione, quia Summus Pontifex dispensando dat solum facultatem contrahendi, non appro-

X x

bandi

bandi quod illicitum factum est, ita Innoc. & Host. hic, & Ioan. Andr. n. 3. Abb. n. 8. & Alex. de Neuo, n. 16. Sylvest. verbo *Matrimonium tertio*, q. 9. Tello l. 22. *Tauri*, n. 17. Naa. conf. 15. n. 7. sub tit. de spons. in nouis. Gutier. de iuram. conf. p. 1. c. 51. n. 32. & 33. & canon. lib. 1. c. 22. Peregr. de iure fisci, lib. 3. tit. 18. n. 85. Clar. lib. 5. s. incestus, n. 6. Nald. verbo *Sponsalia*, n. 4. Mant. de eis. 201. n. 4. Seraphin. dec. 858. n. 12. Rota etiam in una S. Severini sponsalium 11. May 1609. coram Illust. Ludovico, postea S. D. N. Gregorio XV. Aloy. Ric. in praxi aurea resol. 129. Farin. dec. 107. n. 4. in collect. nouiss. Conar. de spons. part. 2. c. 1. 4. in initio, n. 10. Surd. conf. 364. n. 44. Ceual. communium contra communes, q. 391. n. 2. vers. sed contrariam. Stephan. Gratian. discept. forens. c. 138. n. 45. Paul. Comit. resp. moral. lib. 1. q. 155. in fine. Quamvis contrariam sententiam cum Angelo & Gregor. Lop. teneat Sanch. d. lib. 5. disp. 8. n. 10. Verum quando à Papa est dispensatum in radice, non requiritur notus consensus adueniente dispensatione, sed sufficit primus cum effectu maritali praestitus, Rot. dec. 687. n. 12. apud Farin. p. 2. recent. vbi n. 13. censuit Papam posse dispensare in radice Matrimonij etiam post mortem alterius ex coniugibus, si tamen dispensatio per parentes in vita petita fuerit, & 10. n. 14. & 15. quod Matrimonium inter consanguineos nulliter contractum censetur à Papa dispensatum in radice, quando ipse Papa declarat legitimos filios natos ante dispensationem, & postea natiuitus & à n. 16. quod tunc operatur etiam in praedictum tertij ad successionem vocati.

11. Hinc evenit ut promittens contrahere Matrimonium sub illa conditione, si Papa dispensaverit, possit poenitere, quamvis sit obtrita iam dispensatio (non tamen in radice) tenebitur tamen poenitere alteri parti conventioni stare veluti refundere expensas pro impetranda dispensatione factas, ut per Gutier. canon. lib. 1. c. 12. n. 19. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 12. in princ. n. 81. 82. 84. & 85. quod autem in hoc casu locus sit poenitentiae, tenuit Rota penes Mantie. dec. 201. n. 3. & penes Seraphin. dec. 638. n. 12. in fin. & n. 13. & fuit dictum in una *Vlxbonen. Matrimonij* 25. Junij 1613. coram Illust. Sacrat. quamvis non posse recedere altero inuito, dicat Bonac. de Matrim. q. 1. puncto 7. n. 10.

12. Questio est ad praesens institutum non contemnenda, utram in dispensatione Matrimonij inter consanguineos, vel affines, & generaliter inter eos inter quos est impedimentum dirimens, sit copulae inter eos habitae mentio facienda: ad quam plures refert DD. Cened. ad Decretal. collect. 85. n. 2. Pro parte affirmativa, quod scilicet sit facienda mentio, alias dispensatio subrepticia censetur, vide Ludon. Lopez in instructorio conscientiae, tom. 1. c. 296. Callet. de cognitione spirituali, c. 2. 4. à n. 1. Sarm. lib. 1. select. c. 9. n. 3. Fr. Emman. del orden. del Inizio, c. 10. n. 5. Gutier. canon. lib. 1. c. 15. & nouissime in tract. de Matrim. c. 12. n. 12. cum segg. Steph. Quaranta in summ. Bullar. verbo *Matrimoniales dispensationes*, n. 13. Prax. Episcop. p. 1. verbo *dispensatio*, §. 4. Nicol. Garc. de benef. p. 8. c. 3. num. 31. cum segg. Paul. Comit. respons. moral. lib. 1. q. 104. Sanch. de Matrim. lib. 4. disp. 14. n. 3. & lib. 3. disp. 25. à princ. Rebel. de oblig. iustitia, p. 2. lib. 1. q. 5. n. 24. Valer. Regin. in praxi forens. lib. 3. num. 200. vers. simulque. Pro parte vero negativa, vide Na. ar. vers. 19. 19. sub tit. de constit. & conf. 5. sub tit. de consanguinit. in antiquis, & conf. 3. 9. 10. & 11. sub eod. tit. in nouis. Laeli Zech. de reperi. Ecclesiast. c. 28. de Parocho pag. 367. Emman. à verbo *dispensatio*, num. 10. Salzed. ad Bernard. in tract. c. 12. 6. vers. unde merito. Vegam tom. 2. sum. c. 34. casu 97. Fr. Emman. sibi cotarium in summ. tom. 1. c. 236. n. 5. Petr.

de Ledefma de Matrim. quast. 56. art. 5. & in summ. de Sacram. Matrim. c. 27. diff. 3. concl. 1. Henric. in summ. lib. 2. c. 2. §. 4. & §. 7. Ceual. communium contra communes. q. 737.

In gloss. Alieno. Notatur ad hoc, quod quamvis conditio honesta suspendat tam sponsalia, quam Matrimonium usque ad conditionis eventum, nec sit utique tunc perfecte obligatio, non tamen potest alter antequam conditio deficiat recedere à sponsione, ita Petr. de Ledefma de Matrim. q. 47. art. 5. dub. 7. prin. §. colligitur tertio. Matien. in rubr. tit. 1. gloss. 1. num. 65. lib. 5. noua recop. Sanch. de Matrim. lib. 5. disp. 6. n. 8. & disp. 8. n. 1. Gutier. eod. tract. c. 81. à n. 5.

S V M M A R I V M

1. Sponsalia contrahens sub honesta conditione, & ante conditionis eventum desponsatam cognoscens, à conditione recedit.
2. Sponsalia sub conditione contracta per copulam transiunt in Matrimonium.
3. Confessio dubia in Matrimonialibus est intelligenda contra confidentem.
4. Protestatio facta à sponso quod non intendit sponsalia debere transire in Matrimonium per copulam subsequentem, nihil valet.
5. Matrimonium iniurum sub necessaria conditione est absolutum, & validum.
6. Condicio, si te virginem inuenero, quando sit iniur, & quando honesta, ostenditur.

CAP. Per tuas. VI. Innoc. III.

Sponsalia contrahens sub conditione honesta, ut si meus pater velit, & ante expletam conditionem habet copulam, recedit à conditione, & tenet. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabac. Ioan. Andr. Host. Butr. Anchar. Panorm. Praepol. Alexandr. de Neuo, Canis. Cuj. c. Viuiam. in ration. lib. 4. tit. 1. Paus. pag. 45. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 57. remissum Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ad Anton. Augult. collect. 3. Decret. lib. 4. tit. 4. cap. unico.

Collige ex text. sponsalia sub conditione contracta per copulam transire in Matrimonium, de quo vide Sylvest. verbo *Matrimonium* 3. Tiraq. de retrat. conuen. ad fin. tit. n. 77. & adde citatos ad cap. 3. mon. tit. sub hoc tit.

Pro Matrimonio, est praesumendum. Notatur ad hoc, quod in Matrimonialibus dubia confessio est intelligenda contra confidentem, licet secus sit in aliis contractibus, quando nulla datur contumacia ex parte confidentis, ut per Conar. de sponsal. p. 2. c. 3. n. 25. & ita quod extra Matrimoniales causas confesso dubia interpretari debeat ad fauorem confidentis, firmat Rot. dec. 806. num. 1. p. 1. & dec. 90. num. 21. part. 2. diuers. & dec. 366. sub num. 5. & dec. 633. num. 7. p. 1. recent. etiam verba impropriando, Rot. dec. 121. n. 8. p. 1. diuers. & dec. 56. num. 11. in fin. post lib. 1. consil. Farin. Hoc tamen procedit, quando agitur aduersus confidentem, secus autem ubi ipse est actor, tunc enim habet locum alia conclusio, quod i verba interpretanda sunt contra confidentem. Alex. conf. 47. n. 16. in fine, & num. seq. lib. 1. vbi quod verba scripta per aliquem producta ut probent, clara, & necessario concludentia esse debent, alias interpretantur contra producentem. Castren. consil. 461. in fin. lib. 1. Rotam Arminen. dotis 15. May 1623. coram Reuerendiss. meo Corcino Decario.

De Conditionibus apposis, &c. Tit. V. 519

In gloss. *Presumendum*, sed ibi, quid si ante coitum protestetur se nolle, &c. Notatur ad hoc quod si sponsi futuri protestentur, quod quamvis sequatur copula, non intendunt sponsalia debere transire in Matrimonium, nec illud velle contrahere, attamen huiusmodi protestatio nihil valet, nec eam praesumptionem inris, & de iure tollit, ut per Cou. de sponsal. p. 1. c. 4. §. 1. n. 18. & 19. Menoch. lib. 1. de praesumpt. q. 7. §. 5. n. 5. Sic etiam protestatio vnus coniugis, qui ante Matrimonium coram pluribus professus est altero consentiente se nolle per quaecunque verba à se dicta, vel dicenda Matrimonium contrahere, non esse sufficiens indicium dissensus, nisi postea copula subsecuta sit, tunc etiam videtur omnino à protestatione recessum, & praesumitur Matrimonium, ita Menoch. de praesumpt. lib. 3. p. 1. n. 1. Matien. in rubr. tit. 1. gloss. 1. n. 6. lib. 5. noua recop. Sanch. de Matrim. lib. 2. disp. 4. §. 2. n. 1. Gutier. eod. tract. c. 5. 2. à prime.

In ead. gloss. ibi, item quid si contrahitur Matrimonium sub conditione, quae omnino exiuitura est, &c. Notatur ad hoc quod Matrimonium initum sub necessaria conditione est absolutum, & validum, nec conditio illa suspendit, sed perinde est ac si apposta non esset, ut per Couar. de sponsal. p. 2. c. 3. §. 2. num. 10. Henric. in summ. lib. 1. c. 12. n. 4. Sanch. d. lib. 5. disp. 2. n. 2. Anton. Gom. var. tom. 1. c. 12. n. 6. 3. Aegid. de Sacram. & censur. tom. 2. disp. 29. dub. 1. n. 8. vers. idem, Rebello de obligat. iustitiae, p. 2. lib. 2. q. 10. n. 11. Bonac. de Matrim. puncto 10. n. 3. vbi n. 6. dicit validum esse Matrimonium de praesenti sub his conditionibus celebratum, Duce te in vxorem si cras sol orietur, aut si stelle erunt in caelo, &c. aduertit tamen cum Henric. d. c. 1. 2. num. 4. Sanch. d. disp. 2. num. 3. & Aegid. d. dub. 1. num. 8. conditiones necessarias saepius apponi non tanquam conditiones, sed tanquam praesumptiones, & determinationes temporis, quo contrahentes intendunt Matrimonium celebrare, in quo casu contractus non censetur statim factus, sed faciendus, cum illa conditio sit posita tanquam terminus ad illum contractum celebrandum.

In ead. gloss. ibi, si te virginem inuenero, Aduerte quod si haec conditio, si te virginem inuenero, non referatur ad coitum, sed ad aspectum matronarum, vel huiusmodi, non est turpis conditio, sed honesta, & suspendit actum, si verò referatur ad coitum, est conditio turpis, quia praesupponeret rem veneram cum futura vxore penitusquam esset vxor, & tunc tanquam turpis reicerebatur, & teneret Matrimonium saltem in foro exteriori, licet non esset virgo, ut per Greg. l. 10. verbo que te diuise, tit. 2. p. 4. Cou. de spons. p. 2. c. 3. §. 2. n. 12. Petr. de Ledefma de Matrim. q. 47. art. 4. dub. 3. Fr. Emman. in summ. c. 244. concl. 8. n. 8. Henric. in summ. lib. 1. c. 12. n. 6. Sanch. de Matrim. lib. 5. disp. 16. n. 7. Gutier. de Matrim. c. 8. 2. n. 28. Bonac. d. puncto 10. n. 28.

SVM MARIVM.

1. Condicio turpis, vel impossibilis si in contractu Matrimonij apponitur, habetur pro non adiecta, nisi sit contra substantiam matrimonij, quia tunc vitiat contractum.
2. Condicio turpis, & inhonesta aduersus Matrimonij substantiam illud irritat.
3. Conditiones honestae, & licitae, quae tamen bonis Matrimonij aduersantur, illud irritant.
4. Matrimonium an verum fuit inter Beatissimam Virginem, & Ioseph, ostenditur.
5. Modus aduersus substantiam Matrimonij omnino illud irritat.

Barbol. Collect. Tom. II.

6. Sponsalia redduntur nulla per conditionem contrariam substantiam Matrimonij.

7. Copula carnalis non efficit validum Matrimonium contractum sub conditione turpi, & inhonesta aduersus Matrimonij substantiam.

8. Conditiones verae non sunt, quae ponuntur de praeterito, vel de praesenti tempore.

9. Conditiones turpes contra substantiam Matrimonij appositae de consensu vtriusque partis illud non irritant.

10. Conditiones turpes, quae Matrimonij substantiam, & illius bonis non aduersantur, illud non irritant.

11. Matrimonium contractum sub conditione impossibili, est statim validum illa reiecta.

12. Assignatur ratio quare contractus sub impossibili conditione gesti non valeant, Matrimonium verò sic.

13. Votum ac professio valida est ea adiecta conditione, ut proprium quid ad usum possideat.

14. Matrimonium inter Christianum & Iudaeum non subsistit.

15. Matrimonium inter Christianum, & haeticum an sit validum, remissum.

CAP. Si conditiones. VII. & fin.

Gregor. IX.

Matrimonium contractum cum conditione contraria coniugio, ut si euites generationem proli, vel donec inueniam aliam ditioem, vel si adulterabilis, Matrimonium non tenet, & si cum conditione turpi, vel impossibili, Matrimonium tenet, & conditio habetur pro non adiecta. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Host. Anchar. Butr. Panorm. Prapof. Alex. de Neuo, Canif. Cujac. Vin. in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag. 34. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 57. 5. remissum Calal. in amor. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.

Collige ex text. in prima eius parte conditionem turpem, & inhonestam aduersus Matrimonij substantiam appositam Matrimonij contractum irritare omnino. Exemplum perhibent omnes Doctores in praesenti, vbi aduersus tria Matrimonij bona, aut vnum ex his conditio apponeretur. Veluti si quis cum diceret, Contraho tecum donec aliam inueniam ditioem aut meliorem, repugnat enim indiuiduo vitae coniugalis vinculo, & illius humanae societati, quae ex tribus Matrimonij bonum est. Aliud exemplum vbi quis contraheret sub conditione, si prolem vitaret vxor, est enim proli susceptio secundum Matrimonij bonum. Tertium exemplum vbi quis contraheret sub conditione si se adulterandam praebere, est enim conditio contra bonum fidei: itaque has omnes conditiones vitare Matrimonium per hunc text. docent Cou. de spons. p. 2. c. 3. §. 1. n. 1. Syluest. verbo Matrimonium tertio, num. 1. Nauar. in man. c. 23. n. 61. & 62. Sanch. de Matrim. lib. 5. disp. 9. Lell. de iustitia, lib. 2. c. 18. dub. 1. §. n. 12. ad fin. Aegid. de Sacram. & censur. tom. 2. disp. 29. dub. 3. Petr. de Ledefma de Matrim. q. 47. art. 5. dub. 4. Gutier. de Matrim. c. 8. 2. Bonac. eod. tract. q. 2. puncto 19. n. 8. Franc. Molin. de ritu nuptiarum, lib. 1. comp. 26. n. 63. cum seqq. latè Basil. Pont. de Matrim. lib. 3. c. 5. cum seqq. & c. 7. agit de conditione si nupserit, an turpis sit, c. 8. n. 3. & 4. tractat de conditione, si virginem te inuenero, & n. 8. de conditione, si decem dederis.

Amplia primò ad conditiones honestas, & licitas, quae tamen bonis Matrimonij aduersantur, veluti si quispiam aliquam ducat sub conditione, si in eo

X x 2 Matrim

modi, & præsumere non appositae esse, vt conditiones, sed modos; & pacta quæ in futurum oriuntur. Cum enim si duo contrahant Matrimonium sub conditione impossibili, vel turpi, per verbum de præsentis, nullo alio addito, ex quo de eorum mente indicari possit, merito dubitari queat, an voluerint contrahere sub conditione propriè dicta, & suspendente consensum usque ad euentum conditionis, an verò sub modo, itavt velint contractum Matrimonij statim validum esse per consensum absolutum de præsentis, cum obligatione tamen præstandi in posterum rem ipsam, quæ sub conditione continetur: merito Pontifex præsumit, cum videat consensum exprimi per verba de præsentis, adhibitas conditiones illas, vt modos & pacta, & non vt propriè conditiones. Est autem optima ratio præsumptionis ex eo desumpta, vt optimè assignant Gregor. de Valent. *disp. 10. generalis, q. 3. punct. 3. vers. sed vera*, quia cum aliqua persona contrahit, non solet id ipsum in vanum & otiosè facere, sed vt expectationi, & desiderio persone satisfaciatur, non autem satisfacere nisi saltem veller consensum illum esse de præsentis; quamvis cum obligatione exinde orta adimplendi, quod in conditione expressum est. Atque ita admissio per Pont. consensu de præsentis, quem præsumit, repellit obligationem inde ortam adimplendi aliquid impossibile, vel turpe, & vult haberi pro non adiectis.

13 In gloss. *Contr. ibi*; item quid si dicit: *Profiteor talem Religionem* ita quod possint proprium habere, &c. Nota: ut ad hoc, quod votum & professio valida est adiecta ea conditione, vt proprium quid possideat is, qui solemniter se voto deuincit, non quidem quod dominium & proprietatem retineat, sed vsum duntaxat, vt per Azor. *instit. moral. p. 1. lib. 1. c. 15. q. 9. vers. porro sciendum*, cum seque videat tradita ad cap. *infirmante* 7. qui clerici, vel vouentes.

14 In ead. gloss. *ibi*, *vt cum Christianus dicat Iudeæ, &c.* Aduerte Matrimonium inter Christianum & Iudeam consistere non posse, *cf. fin. 29. q. 1. nemo, c. de iud. D. Th. in 3. dist. 30. q. unic. art. 1. Bero. in cap. 1. n. 187. de consir. Bellarm. in controu. tit. de Matrim. lib. 1. c. 23. latè Anton. Ricc. de iure personarum extra greuium Ecclesie exist. lib. 2. c. 2. An autem Matrimonium inter Christianum, & hæreticum sit validum, vide Conar. de spons. p. 2. c. 6. §. 1. n. 4. Vinald. in candelabro aureo tit. de cultus disparit. n. 19. Pet. Rebuff. in praxi benef. in reg. de dispensat. in gradibus prohib. gl. 5. n. 34. Mozz. de contract. tract. de Matrim. tit. qui possit contrahere Matrimonium, n. 27. Matien. in rubr. tit. 1. gl. 1. n. 16. lib. 5. noua recop. Azor. *instit. moral. p. 3. lib. 5. c. 2. q. 2. vbi etiam an possit Romanus Pontifex dispensare in huiusmodi Matrimonio*; plures refert Doctores Cened. ad sextum collect. 13. n. 3. & Ant. Ricc. d. c. 2. n. 24. Sanch. lib. 5. *disp. 72. n. 2. Götter. eod. tract. c. 104. latè & eleganter Basil. Pont. post similem tract. in appendice de Matrimonio Catholici cum hæretico*, Cornel. à Lapide 2. Corinth. 6. in fine, Agid. de Coninch. tom. 1. de Sacram. *disp. 31. dub. 3. conclus. 3. Reginald. in praxi fori penit. tom. 2. lib. 3. n. 169. Filliuc. tom. 1. tract. 10. de Sacram. Matrim. p. 2. c. 6. q. 2. n. 229. ex quibus vetior est sententia illa quæ habet Matrimonium Catholici cum hæretico non esse irritum, sed iam ex multis temporibus valere in Ecclesia semel contractum: quamvis contractum censetur gloss. in præsentis, Host. in c. de coniugio seruorum, n. 11. vbi Anchar. etiam n. 1. Carret. de heret. n. 157. Simanc. de Cathol. c. 40. & 46. Rojas *sing. 228. num. unic.***

Qui Clerici, vel Vouentes Matrimonium contrahere possunt.

TIT. VI.

VPER hanc rubr. scripserunt Zabarel. Ioan. Andr. Butr. Anchar. Panorm. Præpos. Alex. de Neuo, Cujac. Dura. d. in breuiario aucto iuris Canon. & in speculo iuris sub hoc tit. lib. 4. Steph. Ranchin. in continas. tit. Decret. Ioan. de Londris in breuiario sanctorum Canon. Petr. de Rauenna in compend. iuris Canon. Martin. Mesnart. in epitome Decret. Dan. Veniat. in analysi method. iuris Pontif. Götter. & Host. in sum. huius tit. Alex. Cassan. & Anastas. Germon. in paratitulis ad quinque libros Decret. Barth. Carthag. in exposit. tit. iuris Canon. nouissimè Ioan. Honor. lib. 4. summ. in Decretal. omnes sub hoc tit.

S V M M A R I V M.

- 1 Diaconus, vel Subdiaconus Matrimonium contrahere non possunt, & si contraxerint, etiam si sint facti irregulares, debent separari.
- 2 Matrimonium post sacrum Ordinem contractum est irritum.
- 3 Matrimonium contractum post sacrum Ordinem vs præcisæ, vel metu in constantem virum cadente susceptum, non est irritum.
- 4 Promotus ad sacros Ordines inualide, vel ante pubertatem contrahit valide Matrimonium.
- 5 Irregularitas per solam penitentiam nunquam tollitur.
- 6 Clericus in sacris constitutus si uxorem duxerit sit irregularis.

C A P. Dei Diacono. I. Alex. III.

Diaconus si vulnerauit alium Diaconum, & uxorem duxit, illam dimittere tenetur, si autem contritus accedat, debet absolui, & penitentia pro utroque excessu iniungi; quæ peracta si fuerit perfectæ vitæ, & conuersationis Episcopus potest dispensare cum eo vt exerceat officium Diaconatus, & ascendat ad Sacerdotium. Subdiaconus non potest contrahere Matrimonium siue fuerit homicida, siue non. Colligunt ex Ordinari. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Ioan. Andr. Host. Anchar. Butr. Panorm. Præpos. Alex. de Neuo, Canis. Cujac. Viu. in ration. lib. 4. iuris Pontif. pag. 47. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 376. remissiuè Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Ant. August. collect. 1. Decret. lib. 4. tit. 6. c. 1. & est post Concil. Lateran. sub Alex. III. p. 26. c. 21.

Collige ex text. Matrimonium post sacrum Ordinem contractum esse irritum, vt per Valent. tom. 4. *disp. 10. q. 5. punct. 3. §. Ordo*. Henric. in sum. lib. 12. c. 5. n. 9. Agid. de Sacram. Ordin. *disp. 20. dub. 11. num. 116.* Azor. *instit. moral. p. 1. lib. 1. c. 13. q. 13.* Valer. Reginald. in praxi fori penit. lib. 3. num. 120. Basil. Pont. de impedim. Matrim. c. 3. §. 1. Sanch. de Matrim. lib. 7. *disp. 28.* Götter. eod. tract. c. 94. Bonac. eod. tract. q. 3. punct. 9. n. 8. & houe de Fide definit Concil. Trid. sess. 24. de reform. Matrim. can. 9.

Limita principalem text. conclusionem in promoto, siue assumpto ad Ordinem sacrum vi præcisæ, vel metu cadente in constantem virum. Sanch. d. lib. 7. *disp. 29.*